

^vŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti; 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 15. V torek 12. aprila 1853. II. tečaj.

Tonček v šoli.

Tonček. Joj, atej! dones je bila težava, v šolo iti; merzel veter je pihal in sneg debelo šel, vsi beli in zmrazeni smo prišli do šolske hiše. Tam smo pred durmi si blato otrebili in sneg otrsli in tako očedeni v izbo stopili. Nobeden ni smel k peči iti in se naglo zagreti, g. učitel so to ojstro prepovedali: to je, so djali, škodljivo in nevarno. — Pa nič ne dene, da je dones ravno huđ pot bil v šolo, — vendar sem se lepih reči naučil, ki jih ne bom pozabil; da je mraz bil, je kmalo minulo in sem že pozabil, — šole — naj bo kar hoče — ne bom nikolj ne zanemaral. —

Oče. Kaj pa so drugotečajarji dones opraviti imeli? alj so spet kaj pisali.

Tonč. Da! dokler so se g. učitel s nami pečali, so drugotečajarji vselej pisali; dones so tole pisali:

pero, pena, pila, pola, pivo, pura, lipa, repa, lopa, jopa, perilo. — mi pijemo piva — piva ne pijeva — pura ne poje — pomije ponuja — repo nabera — na pivu je pena — lèpa lipa — lipa je lèpa — nimam jope — ne obupajmo. —

Mi smo pa dones vse sorte reči imenovali, smo pravili, kaj je iz lesa, kamna, železa in jekla nared, — vsi smo dobro znali, samo Mlinarjev Boštej, ki ga včeraj v šoli ni bilo, je to že pozabil, ni vedel reči povedati, ki so iz železa in jekla, tudi ni vedel, kaj je *i* in kako se naredi; to se je kisle držal in clo korpič nabiral.

Oče. Kaj pa so mu g. učitel kaj djali?

Tonč. Boštej, so rekli, ti se mi smiliš, — lej! koliko si zamudil, — kar si že znal, si pozabil, hitro boš zaostal, in boš zanič: „mlad zanič tudi star zanič.“ —

Seda pa le dobro pazite, dones bomo malo rajtali. Neček! Štej mi do deset . . . Lenkica! ti pa zadniško . . . Pavlej! kaj je med 5 in 7 . . . tako so en čas popraševali, da so vidili, alj še znamo. Glejte! so djali, tukaj v roci imam *peresa*; kaj mislite, alj jih je veliko alj malo? Vsi smo rekli: veliko. Pa koliko jih je, so prašali? Tega ne vemo, smo rekli. Čajte! bomo jih nekaj našтели. Narprej so vzeli edno pero, ga kazali in djali: Mojcej! povej mi, koliko imam peres v roci? — Edno. Sedaj so še edno pridjali, koliko jih pa imam sedaj? Dve. Vzamem še edno, koliko jih sedaj imam? Tri. Tako so jemali in praševali, da so deset peres v roci imeli; potem so vsih deset peres spet na mizo djali. Vzeli so spet le edno pero, ga v roci deržali, potem še edno pridjali, in rekli: poslušajte, kako jaz pravim, poskusite tudi tako: *edno in edno ste dve*. Smo to tudi za njimi rekli. So vzeli še edno, spet edno in še edno in vselej so rekli in mi za njim: *dve in edno so tri, tri in edno so štiri, štiri in edno so pet; pet in edno so šest . . . . devet in eno so deset*. To smo narprej vsi vkup nekterokrat rekali; ko smo to že urno in gladko znali, so nas začeli tudi po samem praševati. Sedaj je moral ti, sedaj uni peresa v roko vzeti, in tako delati in šteti, kakor so poprej g. učitel delali in šteli. Tudi klopi, okna, učence, knjige, perste smo tako šteli, postavim: eden perst in eden sta dva, dva in eden so tri, tri in eden so štiri . . . . devet in eden je jih deset. — Dolgo in križema so nas tako učili.

Sedaj pa pripravite se, bomo pisali, — pismenko *i* še znate, poskusite malo. No! še jo znate. Sedaj pa le dobro poslušajte. Ali ste že slišali ptice peti; alj tudi vi tako znate? Oh! tako lepo in čudno prepevljati, kakor ptice, nobeden človek ne zna in tudi ne more. Vendar je edna ptica, ki tako poje, da vsak človek lahko za njo peti more; pa le samo po letu poje, le v gori, nič kaj lepo; kdo jo pozna? Atej! jaz sem rekel: to je blizo tista ptica, ki poje *u-u, u-u*. Da! to ptico mislim, to je kukuca, ta poje *u-u*. Kteri glas pa slišimo narprej, ko slišimo to ptico peti? kaj ne glas *u*;

ja! glas *u* slišimo. — Kako se pa to pravi, tole, s k'erim slišimo. *Uho*. Kedar prav počasi rečem *u-ho*, kaj slišimo narprej, alite glas *u*, ja glas *u* slišimo. Kako se pa tista reč pravi, ki v turnu bije, da vemo koliko je. To je *ura!* res! *ura* je to. Ako počasi rečem *u-ra*, kaj slišimo narpred, — glas *u* narpred slišimo. Ravno tako slišimo glas *u*, kadar rečemo: *uzda*, *u-čenec*, *ujec*, *ulica*. Glas *u* taj že poznate, sedaj bom vam tudi pokazal, kako da se glas *u* piše, kaj se naredi na ploščico, da se mu reče *u*. Naredim *i* brez pike, še eden *i* tudi brez pike zraven postavim tako, da se spodaj deržita, to je sedaj *u*, to je pismenka *u*. No! vidim, da ste lepo za meno potegovali, — že prav tako! Sedaj že znate dve pismenki pisati *i* in *u*; le se vadite celo uro, da roka prav gladko poteče. Čabejev France bo vam pomagal, posebno bo na Mlinarjevega Bošteja gledal, da se on tudi *i* nauči narejati, unidan je ga zamudil.

Nekaj od ljubih živalic.

(Dalje.)

O, prelepo je tukaj v vertu bilo! Po gredah je vse lepo cvetelo, po drevju so visele rudeče jabelka! Tam je bila hladna senca, tu čudni vodometi. In tukaj lepo, veliko, môdro grozdje! O kako je vse čudno!

Tako so otroci govorili.

Katehet. Zdaj pojdite sam, otročiči. Jaz mislim, da bote ta velika, dolga terta in ta mahovitna jablana bolj pametne, kakor moj popkar. Podajte se k jablani in terti, in prosite ju, pa prav lepo ju morate prositi. Zna biti, da mahovitno drevo ali terta svoje mladike pripogne, in vam sadje na zeleno trato položi. Vse, kolikor se bo tako na tla poglelo, znate brez skerbi pojesti.

Otroci so se smejali in gledali g. kateheta, kaj da hočejo s timi besedami reči.

Janezik. Potem se bo nam taka godila, kakor Nežki, ko je po uhankah gledala, prej ko ne bomo šli prazni domu.

Katehet. O, verjamem otroci, zakaj že vidim, da bi vam jabelka in grozdje v rokah ljubše bile, kakor na drevji in terti.

Počajte, počajte, pustite lakomnike, staro jablano in preyzetno terto, moj pes naj jih osramuje.

Barkaž, ta, ta! (tako je bilo psu ime).

Ko da bil trenil, je lepi beli koder pred njim stal, in je pazil, kaj mu bo gospod zapovedal.

Otroci so zvedljivo čakali, kaj da bo.

Katehet so s roko nekam na vertu kazali, kamor so poprej nekaj jabelk, hrušk, grozdja in orehov skrili, in zaupijejo: barkaž hajdi! išči!

Pes teče, prinese v gobcu belo ruto, v kateri je bilo sadje zavezano, jo dene pred gospoda, in čaka kaj da mu bo gospod vkazal.

„Domu nesi“, reče gospod, in mu pokaže v neko senco.

Vsi otroci so se čudili, ko so vidili psa tje v senco leteti, tam na klop skočiti, in culico na mizo položiti.

Otročiči, kaj si mislite od mojega Barkaža?

Ančika. O ljuba žival, kako rada vboga.

Nežka. Ah, da bi mu le mogla en kosce cukra dati!

Tonček. To je pa res čudno, da zastopi, kar človek govori, saj je le neumna žival.

Janezik. Jaz pa mislim, da le našega g. kateheta pozna, nas bi ne zastopil, ne vbogal.

Katehet. Ako bi bili le danas pri njem, bi vas pač zastopil, pa ne vbogal. Poznej pa, ko bo vas bolj poznal, bo tudi vam pokoren. Pazite, on zna še druge muhe. Da pa vidite, da tudi vas zastopi, mu zapovedujte, kaj ima storiti.

Barkaž ta! — pes prileti in čaka na povelje. Janezik reci mu: „Poklon! poklon!“

Janezik to izreče, in pri tej priči je pes sedel, in se tudi priklanjal.

Tonček vprašaj ga ti: „kako pes laja.“

Tonček popraša, in pes zalaja.

Ančika reci: „pes je mertev.“

Deklica to pregovori, in pes že kakor mertev leži, in se ne gane. Otroci so mislili, da je res mertev. Katehet so ga klicali in božali, pa pes ne vstane. Čez nekaj časa zavpijejo: „barkaž,

kradejo! kradejo!“ Hitro poskoči, laja, in po vertu leta, kakor da bi res tatove obvohal. Ko je nazaj prišel, rečejo katehet: zdaj Nežka, daj mu roko in reci mu: „taco“!

Otrok je storil, in dober psiček pomoli svojo taco v njeno roko.

Ah jaz bi hotla to ljuba žival kušniti, reče Ančika veselo.

Katehet. Tega ti pa že ne pripustim, moj otrok; mi se ne smemo nikolj ne spozabiti; če to ali drugo žival še tako radi imamo, vendar moramo pomisliti, da je le neumna žival. Ako bi kdo revnega človeka vidil, da je lačen in žejen, in rajši mački alj psu jed ponudi kakor njemu, tisti bi se hudo pregrešil. Pa le imejte kratek čas ž njim. Tukaj imate vsak nekaj cukra, pa tudi to mora poprej zaslužiti.

Janezik posodi mu tvojo kapo. On bo prišel, in vas prosil.

Katehet dajo psu kapo v gobec, in mu rečejo: „barkaž! prosi!“

Nagloma pristopa po zadnjicah barkaž, in derži otroku kapo nasproti. Otroci so od veselja poskakovali in mu smeje cukrer v kapo metali. Tudi so otroci psa gladili in ga hvalili.

Katehet so jih nekaj časa gledali, in potem jim rekli: Otroci! zdaj le z mano v loko, tam je senca, zakaj sonce zmeraj bolj pripeka, in jaz hočem vam nekaj sadja dati, da se bote malo okrepčali. Zdaj culico odvežejo, in otroci so jedli. Tudi barkaž je mislil, da bo sopet cukra dobil, in je skočil na klop. Pa gospod mu koj zapovejo: „barkaž, v kot!“ Pri tej priči je pes vbogal, in se pred duri vlegel.

Poglejte otroci, kako jaz psa rad imam, vendar ne pripustim, da bi se z nami vred za mizo vsedel. Zakaj na mizi, kjer ljudje kosijo, ne sme nobena žival jesti. Za njo so drugi kraji. Pa to bi bilo tudi nesramno. Zakaj preden mi kosimo, vselej svojega gospoda Jezusa k sebi kličemo, da pri nas naj ostane. Ali bi ne bilo to nespametno, da bi na tem kraju, kamor svojega Boga kličemo, tudi psi, mačke in druge živali žerle? Pa si se more tudi človeku gnusiti, s pesi in mačkami vred jesti. Jaz bi se ne vsedel za tako mizo, kjer bi vidil, da mačke in psi z ravno tiste skledе žrejo, kakor ljudje.

Janezik. Ali si slišala Ančika? od danas naprej ne bo tvoja mačka več pri mizi jedla, le pod kloppo.

(Dalje sledi.)

Odkritoserčnost pomaga.

Enkrat se neki kraljevič poda na veliko ladjo sužne gledat, kateri so bili zavoljo doperneščenih hudodelstev v železje zakovani. Viditi toliko na pol golih in samo z siromaškimi cunjami oblečenih ljudi, je bil ves od smilenja do njih v serci ganjen. Blagi princ sklene, enega med temi nesrečnimi rešiti, ga izpustiti in tako razveseliti. Prevdarja in išče, kateri med njimi bi naj bolj njegove milosti vreden bil. On enega za drugim pita, zakaj da je sem obsojen. Zdaj vsi na enkrat strašen hrup zaženejo, vsi začnejo javkati in tožiti. Vsak reče, da je od hudobnih ljudi krivo zatožen po nedolžnem v to strašno osodo prišel. Vsaki prosi, naj se kraljevič črez njega vsmili, in naj ga tega terplenja reši. Poslednič pride princ do nekega mladega, na pol nagega in samo s razterganimi cunjami pokritega sužna, in ga bara: „Kaj pa si ti storil, da si tudi ti sem prišel?“ Svetli gospod! odgovori sužen, jaz sem hudoben bezbožen človek. Jaz sem bil svojim starišem nepokoren, sem njim celo vtekel, sem hudobno živel, sem kradel, in druge goljfoval. Jaz bi moral več ur govoriti, če bi vam hotel vse hudobije, ktere sem v svojem življenju dopernesel, naštetii in imenovati. Rad čem odločeno kazen terpeti, saj sim jo zaslužil. Princ je dobro vedel, da noben med njimi ni po nedolžnem zapert. Alj od tega poslednjega je on mislil, da se še zna popboljšati, ker je svoje pregrehe s toliko odkritoserčnostjo spoznal. Kraljevič zdaj smehlaje reče: „Kako je mogoče, da en tak gnjusen človek med te poštene ljudi pride? Vzemite mu koj pri pričii verige z rok in nog, in spodite ga odtod, da kde teh pridnih ljudi ne pohujša in ne zapelja.“

Mladenč, ki je svoje pregrehe ponižno in odkritoserčno obstal, je bil srečno sužnosti rešen; drugi pa, ki so se za nedolžne držali, so morali še dolgo terpeti, kakor so zaslužili.

A. Stranjšak.

Venec

na grob izkrenega Slovenca visokč. gosp. Janeza Klei-
žer-ja, ki je bil prior reda Lacaristov v Celju. Umerl
15. marca 1853.

Britka smert, kaj si storila? Pot v nebesa vsem si kazal,
Kak nevsmilen tvoj je meč! No spokorjal grešnike,
Moža naglo si vmorila, Zgled življenja si nam daval
Nikdar ga ne vidim več. Skerbeč zmir za večnost se.

V hladni zemlji že počiva, Za nevolne bil si oča,
Stekle so mu vse skerbi, Kterim rad pomagal si;
Mati zemlja ga pokriva, „Bogim vstreči je sladkoča“
Dok' ga angelj ne zbudi. Bile tvoje so reči.

Tvoje serce, bratec mili! Zemlja mati je terplenja,
Tolklo zmir je za Bogá, Kterega se nisi bal,
Tak v veselji, kakor v sili Venec večnega življenja
Nisi ne pozabil gá. Jezus zato ti je dal.

Z tvojih oči mir, dobrota Sladko, mirno le počivaj,
Je kak sonce svetila, Večna luč ti naj gori;
Večna zato naj krasota Veselje v nebesih vživaj
V nebi te ovenčala. To želimo serčno vsi!

F. Šr ol.

Listonoša.

Iz Podbrežja na Kranjskem.

(F.) Naš nepozabljivi nekdanji fajmošter čast. gosp. Franc
Pirc, zdaj nevtruden misijonar v Ameriki so ravno svoji sestri iz
Indije pisali. Po mnogih domačih uprašanjih na zadnje takole
pišejo:

„Iz Indije ti za novo leto zgolj novice pišem. Preselil sim se
v novo naj večji škofijo Št. Pavl. Imam noviga škofa častitiga
gosp. Jožefa Cretin-a. Sim v novi nar lepši indijanski deželi Me-
nesota. Imam novo faro, stokrat večji kakor je vsa krajnska de-
žela. Imam novo cerkev vsaki dan polno Indijanov. Imam novo
lišico zmirej polno šolarjev. Imam 20 johov od povelnika pri-
pušene zemlje v nar lepšim kraju med vodo Misisipi in lepim je-

zeram, ki je polno divjih rac. Pač bi si lahko lepe verte delal, ko bi čas imel. Čez 300 milj daleč ni sadniga drevesa, pa imam druge sorte divjake, da jih cepim. Veliko noviga dela in težavniga popotovanja me v novim letu čaka, pa tudi veliko duhovniga veselja in trošta nad mojimi novimi Indiani. Gospod mi je dal zdaj novo življenje, potem ko sim neko 10 dni dolgo zlo nevarno smertno bolezen prestatil moral. Z novim letam je tedaj vse novo pri meni. Življenje je tukaj zlo drago. En funt mesa velja 1 gld. 5 funtov moke 1 gld. Jaz se živim le od divjiga rajža in krompirja. — Zima je tukaj grozno huda. Pomlad bom šel na nove misijone. — Le molite vsi moji znanci in prijatli za me in moje Indijance, da bo Gospod moje delo blagoslovil, da bom več duš za nebo pridobiti mogel.

Zadnič vas vse svoje žlahtnike, prijatle in znance in vse moje ljube Podbrežane serčno pozdravim in ostanem tvoj zvesti brat

Franc Pirc, misijonar.

Crowing v Indiji na noviga leta dan 1853.

Drobtinčica.

* *G. Janez Podrekar*, kupec v mestu Kamniku nad Ljubljano, ima na prodaj podobice pod napisom: „Spominek za prvo sveto obhajilo.“ Sto černih iztisov velja 50 kr., bronziranih 1 gld. 10 kr. in malanih 2 gld. 24 kr. To je v slovenskem jeziku spet kaj novega, na kar je že marsikteri katehet težko čakal. Da bi te podobice le tudi čez Ljubel pot znale! —

Društvo sv. Mohora.

* *Prezvisehni gosp. knezonadškof v Gorici Franc Ks. Lušin*, so unedni v Celovec poslali mično in ljubezni polno pismo, v katerem namen našega društva lepo pohvalijo in nas spodbadajo, pri našem svetem pa tudi težavnem delu s božjo pomočjo ne opešati. Slednič miloserčno obljubijo, naše društvo tudi zanaprej podpirati. Tudi deželni poglavar na Štajerskem, preč. g. *Dr. Burger*, so se za poslano društvene kajige lepo zahvalili.

Dalje so pristopili p. n. gospodi: 763. Mukič Štef. fajm. v št. Lenartu pri vel. Nedeli; 764. Marinka Juri, kapl. v sladki gori; 765. Kvas Kolom., c. k. profes. v Gradcu; 766. Šivic Jan., kapl. v Platinu; 767. Čadež Luka, kapl. v Borštu; 768. Kranje Ant. sakrist. pri sv. Ant. v Terstu; 769. Zupan Fr., kooperat v Costua.

Odgovorni izdaj. in vredn. A. Einspieler. Natisnil J. Leon u Celovcu.